

به مناسبت انتشار کتاب خاطرات جان بولتون چند نمونه از روزنوشت‌های معروف سیاستمداران را معرفی کرده ایم

# روایت اول شخص

برای تاریخ یاد می‌شود. چهره‌های داخلی و خارجی بسیاری را می‌توان نام برد که با انتشار روزنوشت‌های خود، در واقع بخش دیده نشده‌ای از تاریخ را در برابر دید آندگان قرار می‌دهند و این امکان را برای آنها فراهم می‌کنند تا خودشان قضاوت کنند.

هرچند باید دید نویسنده خاطرات چقدر در روایت تاریخ صداقت داشته و آیا ملاحظه‌ای در روایتش لحاظ کرده یا خیر؟! به هر صورت چه صادقانه چه غیر آن، روزنوشت‌های چهره‌های سیاسی (به خصوص آنها که در قید حیات نیستند) تنها راه دسترسی به تاریخ از زبان خودشان است و این می‌تواند اتفاق مثبتی باشد. این کتاب‌ها از این جهت اهمیت دارند که روایت‌ساز هستند. در واقع آن کسی که بتواند روایت خود از تاریخ را بسازد برنده است، چون همیشه بهترین قصه‌گو برنده است! و در میدان جنگ روایت‌ها، آن کسی برنده است و می‌تواند مارش پیروزی بنوازد که روایتش را غالب کند؛ به همین خاطر باید روایتگری را جدی گرفت و تصور نکنیم خاطرات روزانه اهمیتی ندارند.

در ادامه برخی کتاب‌هایی که چهره‌های سیاسی ایرانی و خارجی آنها را نوشته‌اند با هم مرور می‌کنیم.

«اتاقی که در آن اتفاق افتاد» نامی گنگ و نامفهوم که دربردارنده خاطرات جان بولتون است؛ دیپلمات آمریکایی با آن سبیل معروف و مواضع ضدایرانی که همواره مدافع تحریم و اعمال فشارهای بیشتر علیه ایران بوده است. این کتاب تبدیل به سوژه اول رسانه‌های جهان شده و در ایران نیز بخش‌هایی از آن در رسانه‌ها منعکس شده و نظرات و نقدهایی درباره آن در حال رد و بدل شدن است. کتابی که گفته می‌شود ترامپ تلاش بسیاری کرد

تا مانع انتشارش شود و خاطرات بولتون مربوط به دوره تصدی پست مشاور امنیت ملی آمریکا را در خود دارد. اثری که نام آن حالتی رمزآلود و رازگونه دارد و مخاطب را دعوت و ترغیب می‌کند تا از فحواي آن سر در بیاورد. شاید سابقه فعالیت امنیتی بولتون عاملی باشد برای این نامگذاری و حالا این کتاب به صورت کامل در دسترس است و ترجمه فارسی آن نیز با سرعتی باورنکردنی منتشر شده است.

انتشار این کتاب بهانه‌ای شد تا مروری داشته باشیم بر کارنامه چهره‌های سیاسی که خاطرات خودشان را مکتوب کرده‌اند. اتفاقی که از دیرباز امری مرسوم بوده و چهره‌های مهم روزنوشت‌هایی داشته‌اند و از آن به عنوان سندی

یونس فردوس

نویسنده



## مرد بحران‌ها

آیت‌ا... علی‌اکبر هاشمی رفسنجانی به عنوان یکی از چهره‌های مبارز انقلاب و از مقامات علیرتبه جمهوری اسلامی از جمله سیاستمدارانی است که دست به قلمی کردن روزنوشت و انتشار آنها زده است. روزنوشت‌هایی که بسیاری از آنها جنجالی است و تحلیل‌های زیادی را حول و حوش خود ایجاد کرده است. خاطرات روزانه مرحوم هاشمی که از سال ۱۳۶۰ شروع شده و تا دی ۹۵ (یعنی زمان فوت وی) ادامه دارد، تا سال ۷۶ منتشر شده و خانواده وی اهتمام جدی در انتشار آنها دارند. خاطرات روزنوشت او گاهی از گزارش اتفاقاتی که در طول روز با آنها سرو کار داشته فراتر نمی‌رود، اما با این حال جدیت هاشمی در ثبت و ضبط خاطرات ستودنی است. این در حالی است که در جایگاه هاشمی هیچ‌کسی دست به چنین مستندسازی و نگارشی نزده و از این حیث می‌توان گفت هاشمی از زاویه خودش دست به روایت تاریخ و اتفاقات آن زده است. مجموعه خاطرات آیت‌ا... هاشمی رفسنجانی از این منظر که او همواره در قدرت حضور داشته و مناصبی مانند فرماندهی جنگ، ریاست جمهوری، ریاست مجلس شورای اسلامی، ریاست مجلس خبرگان رهبری، ریاست مجمع تشخیص مصلحت نظام و... را به عهده داشته یکی از اسناد مهم در تاریخ معاصر محسوب می‌شود.



## محرمانه‌های دربار

اسدا... علم، وزیر دربار و نزدیک‌ترین فرد به محمدرضا پهلوی بوده است. شاید تعبیر رفیق گرمابه و گلستان توصیف دقیقی از رابطه شاه و علم باشد. کتابی که علم در زمان حیات به صورت روزنوشت آن را نوشته و سند مهمی از روزهای حکومت پهلوی است. علم که رابطه نزدیکی با دربار داشته در این کتاب تصاویری را به مخاطب خود نشان می‌دهد که شاید باورکردنی نباشد. روایت بی‌واسطه دربار پهلوی و روابط درون آن در این کتاب به عنوان یک سند مکتوب امروز در اختیار تاریخ است. کتابی که علم وصیت کرده بود پس از مرگش منتشر شود و علینقی عالیخانی (از وزرای دوران پهلوی) آن را ویرایش و منتشر کرد. کتابی که حاوی نکاتی ریز از اتفاقات روزهای حکومت پهلوی است و از سال‌های دهه ۴۰ آغاز می‌شود و تا یک‌سال پیش از انقلاب را در خود دارد. این کتاب توسط ناشران مختلف در ایران منتشر شده و برای علاقه‌مندان به مطالعه دوران پهلوی به عنوان یک سند مهم تلقی می‌شود.



## پشت پرده‌های مذاکره

حسن روحانی به عنوان هفتمین رئیس‌جمهوری اسلامی ایران و یکی از چهره‌های تاریخ انقلاب اسلامی دارای خاطراتی از روزهای انقلاب و دفاع مقدس است و همچنین ماجرای مذاکرات هسته‌ای در زمان دبیری شورای عالی امنیت ملی توسط روحانی نیز در کتاب مجزایی منتشر شده است. کتاب «امنیت ملی و دیپلماسی هسته‌ای» دربردارنده خاطرات او از مسائل و حوادث به وجود آمده در ۶۷۸ روز مسئولیت خود و همکارانش (۱۳۸۲/۷/۱۴ تا ۱۳۸۴/۵/۲۴) حول موضوع انرژی هسته‌ای ایران است و او چالش‌های به وجود آمده توسط کشورهای غربی به خصوص آمریکا و سه کشور اروپایی فرانسه، آلمان و بریتانیا را در این کتاب برای خواننده خود بیان می‌کند. در این کتاب به تاریخچه فناوری هسته‌ای در کشور و فرآیند دستیابی کشور به چرخه سوخت هسته‌ای نیز پرداخته شده است. این اثر، اولین کتابی است که توسط یکی از مسؤولان ارشد ایران نگارش شده که زمانی ریاست تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای را به عهده داشته است. در خبرها ذکر شده که او خاطرات خود را از روزهای دولت تدبیر و امید نیز در دست نگارش دارد تا آن را به چاپ برساند.



## قصه مشروطه

حاج میرزا سیدیحیی دولت‌آبادی از رجال عصر مشروطه است که خاطراتش در کتاب حیات یحیی ثبت شده و امروز به عنوان یکی از آثار مهم برای شناخت روزگار مشروطه قابل بررسی است. او شاعر، وقایع‌نگار و از جمله مشروطه‌خواهان بود که چند دوره نیز در مجلس شورای ملی نماینده بود. خاطرات او که در کتاب حیات یحیی ذکر شده روایت دقیقی از روزگار قاجار است که امروز در اختیار علاقه‌مندان به تاریخ روزگار مشروطه است. این کتاب که در چند جلد نوشته شده شرح اتفاقاتی است که از روزگار مشروطه تا زمان به قدرت رسیدن رضاخان پهلوی را برای تاریخ بازگو کرده است. در این مجموعه خواننده، وقایع سیاسی و اجتماعی را با زبان روان از سوی یکی از فعالان مشروطه‌خواه مرور می‌کند.

## دهه ۶۰ از نمای نزدیک

حجت‌الاسلام محمد محمدی ری‌شهری وزیر اطلاعات در دهه ۶۰، حاکم شرع در دادگاه‌های انقلاب و رئیس دادگاه انقلاب ارتش از جمله عناوینی بوده که او مسئولیت آنها را به عهده داشته است. سرپرستی حجاج ایرانی، تولیت حرم حضرت عبدالعظیم و نمایندگی خبرگان از دیگر مناصب او بوده است. او نیز یکی از شخصیت‌هایی است که خاطرات خود را در چند جلد نوشته و مرکز اسناد انقلاب اسلامی آن را منتشر کرده است. رسیدگی به پرونده کودتای نوژه و اتهامات سران نظامی حزب توده از جمله فعالیت‌های قضایی اوست. مارچای رویارویی آیت‌ا... شریعتمداری با نظام اسلامی، محاکمه سید مهدی هاشمی و قضایای مهم مربوط به آیت‌ا... منتظری در دهه ۶۰ سرفصل‌های مهم خاطرات ری‌شهری هستند. از آنجا که او دوره‌ای به عنوان امیرالحاج ایرانی فعالیت می‌کرده در کتاب خاطرات جدیدش روایت روزهای حضورش در حج را مشاهده می‌کنیم.